

Det religiøse element i Claus Ørntofts skulpturer

Dødemandsbukten

En halv snes kilometer vest for Kristiansand ligger Høllen i Søgne kommune. Herfra er der fast forbindelse med Høllen Båtruter til skærgårdens småbygder og andre øer, hvis der er anledning til det.

Efter tre kvarters sejlads kan man blive sat af på den yderste skærgårdsø. Man skal huske forbindelsen tilbage halvanden til to timer senere, hvis ikke man vil strande på øen natten over.

Der bor ingen på øen. Alligevel er der en slidt sti over til den modsatte side af øen, hvor der er en smal sandstrand mellem klipperne. Dødemandsbukten.

Der ligger den så i havstokken, målet for rejsen: "Indadvendt stranding", en af Claus Ørntofts skulpturer. Man ser en skikkelse, halvt menneske, halvt havdyr. Et menneske måske, der næsten er blevet et dyr. Eller hvor de ufattelige anstrengelser, som det har været igennem, har gjort menneskets dyriske træk fremherskende.

Det fremgår umiddelbart af situationen, at der har været uvejr med storm og voldsomme bølger. Den har kæmpet med havet og med vejret, understrømmen har været ved at trække den ned; men i allersidste øjeblik fik den sig trukket op på land – og segnede om. Af udmattelse. Vandet skulper den stadig om fødderne. Den mærker intet. Den sanser intet. Udslukt, men i live. Det er meget dramatisk.

Mennesket er som et siv, universet kan knuse, skrev Pascal. Smidt ind i verden fra et sted udefra, synes Ørntoft at tilføje. Skyldt op på en øde strand omgivet af kaosmagterne. Havets vælde. De fjendtlige klipper. Du må se at klare dig.

Claus Ørntoft har en vældig sans for det numinøse – det overvældende i havet, det overvældende i bjergmassivet, i granitten. Det overvældende i universet. Det guddommelige.

Det er ikke for ingenting, han læser Kierkegaard og altid kredser omkring eksistentielle spørgsmål. "Kunst og religion har altid hængt sammen. Det handler om erkendelse. Kunst er erkendelse," siger han.

En journalist, der kom for at interviewe ham, udbrød spontant, da hun kom ind i hans værksted:

- Hvor må det være dejligt at kunne bruge al sin tid på sin hobby.
- Det er ikke en hobby. Det er en forberedelse til døden.

Derfor er der også noget eksklusivt over Claus Ørntoft. Det passer ualmindeligt godt til ham, at man skal gøre en indsats for at få lov til at se hans skulptur i de rigtige omgivelser. Tre kvarter ud og tre kvarter tilbage med Høllen Båtruter. Det er ikke sådan at komme til at se den. Han vil kun ses af dem, der virkelig gider se ham. Man skal nærmest gøre sig fortjent til det.

Men det er umagen værd. I en verden, hvor man med alle teknologiske vidundermidler, mobiltelefoner, internet, flyvemaskiner og tæt udbygget vejnet gør, hvad man kan for at eliminere tid og afstand, kræver Claus Ørntoft, at man træder ud af al den flimrende menneskelige foretagsomhed og træder ind i skærgårdens rum, der ligesom kirkens rum emmer af ro og stilhed, som tvinger en til eftertænkning. Der er kun de naturlige lyde. Havet. Blæsten. Mågerne.

Og så den indadvendte stranding.

Man tænker, at mennesker også kan strande indeni sig selv. Miste orienteringen. Miste enhver kontakt med omverdenen. Om brændingen skyller omkring dem, om de er ved at drukne i storbyens flod af mennesker, de sanser det ikke, de sanser intet, vendt helt ind i sig selv. Alt er kaos. Kan der skabes liv i kaos?

Det er rent ud sagt forbløffende, at der kan være så meget liv i en sten. At den kan virke så organisk. Men det er en sten. Rød kinesisk granit.

Den er i udpræget grad tænk sammen med det rum, som den er placeret i. Havstokken mellem fjeldvæggene. Claus Ørntoft er altid meget optaget af, hvordan hans skulpturer fungerer i rummet. "Klippedyr", "Strejfer", "Pladsdyr", "Spændingsfelt", alle er gode eksempler herpå. Men ingen måske i så høj grad som "Indadvendt stranding".

Den har en tvilling, som har været udstillet på Vendsyssel Kunstmuseum, i Oslo og andre steder. Det spændende er, at selv om det tydeligt nok er i Dødemandsbukten, den er undfanget og tænkt, så har tvillingen skulpturelt set den samme styrke og fungerer fint i de andre rum, men med en ny fortælling.

En dum sten

"Det er bare en dum sten!" sagde Claus Ørntoft, da jeg spurgte til hans første granitskulptur, et kohoved, hugget i en syldsten, han havde fået. Jeg ville vide, om den i forvejen havde noget af formen i sig, om han så at sige havde set koen i stenen?

"Der går tretten kunstnere på dusinet af dem, der siger sådan noget vrøvl – at de bare skal frigøre den figur, de ser indeni. Stenen har sin monumentalitet, sin volumen, sin masse. Det er det, granitten kan. Det er derfor jeg vælger den. Men den har ingen bevidsthed. Den har ingen ånd. Den fortæller mig ingenting. Den er bare en dum sten."

Det var et dumt spørgsmål. Jeg ved jo godt, hvordan han arbejder længe med idéen, laver noter, tegner skitser, inden han laver et udkast i ler. Derefter går han fra idé til proces og modellerer figuren op i fuld størrelse. En afstøbning i gips bliver sendt til Kina, hvor grovhugningen foregår. Hjemme igen i Mygdal hugger Claus Ørntoft selv de sidste centimeter af hele vejen rundt og bestemmer ned til mindste detalje, hvordan den skal være. Han forvandler materien til ånd. Det er ikke stenen, der former hans bevidsthed, men hans bevidsthed, der former stenen.

Det er derfor der er så meget liv i "Indadvendt stranding". Det er derfor, der er så megen bevægelse i mange af hans skulpturer, at man kan frygte at blive løbet over ende af et ulvekobbelt eller sønderrevet af strejfer. De er ikke længere kun sten. Claus Ørntoft har føjet noget til.

Løven og slangen

Claus Ørntoft er dybt præget af kristendommen og har uafsladeligt referencer til kristen symbolik. Når han laver en løve, er det ikke bare en løve, men en repræsentation af de voldsomme kræfter, der er på spil i et menneskes liv.

Løvens styrke er god, når den bruger sine kræfter til at beskytte menneskets verden med, men ond, når den retter sine kræfter mod mennesket selv. Det passer godt med, at mange fyrster bærer løver i deres skjold.

Claus Ørntoft har udtrykt det tvetydige i løven i sin dobbeltskulptur foran Odense valgmenighedskirke, hvor Samson til højre bekæmper løven, ørkenens døds kræfter, som truer mennesket, mens løven til venstre dræber slangen, som forfører og lokker mennesket i fordærv.

Han er sig hele tiden den tvetydige symbolik bevidst, som løvemotivet rummer i det gamle og det nye testamente, hvor "Djævelen går omkring som en brølende løve" (1. Pet. 5,8), mens Kristus som "Løven af Juda stamme, Davids rodkud, har sejret" (Åb.b. 5,5).

Hvis man fornemmer et motivfællesskab med Martin A. Hansens "Orm og Tyr", er det ikke tilfældigt. Han har læst den i laser, og naturligvis tilbød han sig som assistent hos Sven Havsteen-Mikkelsen. Denne afslog dog i en erkendelse af egen mangel på pædagogiske evner. I stedet blev det et nært venskab og en vedvarende samtale over femten år.

Ørntofte kirke

Claus Ørntoft står i stor gæld til de gamle romanske stenmestre, og han viser gerne rundt i sin egen kirke, Ørntofte kirke. Det er selvsagt en gammel kullet kirke fra 1100'tallet, bygget af kvadersten. Den er, trods ændringer i århundredernes løb, i sit grundpræg romansk.

Straks man kommer ind, møder man den gamle bredtfaavnende døbefont på sin oprindelige plads; for dåben er indgangen til menigheden. Claus Ørntoft har lavet en sokkel til den, sådan som man stadig kan se døbefonte stå på Gotland. På soklen er der i relief hugget: en ild, en due og en mor med sit barn i favnen.

Døbefonten danner det vestlige punkt i kirkens akse, alterpartiet det østlige punkt. Prædikestolen er anbragt på aksens ende lige foran korbuen.

Prædikestol og prædikestol. Det er ikke en prædikestol i vanlig forstand, hvor præsten beskyttes af prædikestolens vægge, men et podium, en flot granitklods med de fire evangelistsymboler hugget på hver sin side og en jernstang med pult foroven i det nordvestre hjørne.

Præsten skal nemlig ikke gemme sig bag en skranke, men stå helt frit og med hele sin person forkynde kristendom midt i menigheden, siger Claus Ørntoft. Dog ikke helt nede på gulvet, som nogle moderne præster er begyndt på, så det kan være svært at se præsten, men et trin op som på kassen i Hyde Park Corner.

Alteret er en portal, som i sin form er bestemt af den romanske korbue og åbner sig mod øst, det hellige hjørne, hvorfra morgensolen sender sine stråler ind gennem det romanske vindue og erindrings om Kristi genkomst.

Portalens to solide granitsøjler bærer et tympanon foroven. Søjlen mod nord repræsenterer den gamle pagt, symboliseret ved en Davidsstjerne og en syvarmet lysestage hugget i relief, søjlen mod syd den nye pagt repræsenteret ved to fisk. På tympanonet er der et aflangt malteserkors.

Foran står alterbordet, en kubus i granit med tre engle hugget i relief på hver side. Det rummer i sig en henvisning til Åbenbaringsbogen kap. 21, hvori Det ny Jerusalem er en kubus og der er tolv engle over de tolv porte. Claus Ørntoft blev begejstret, da jeg fortalte ham, at det allerhelligste i Salomons tempel også var en kubus.

Alteret har ingen bagside, siger Claus Ørntoft. Det hører gotikken til, men er den romanske tanke fremmed. Vorherre bruger ikke kulisser, han ser igennem alt. Derfor er portalens østside udført ligeså smukt som vestsiden. Tympanonet har her en triskele i relief, kendt fra keltiske kors som symbol på treenigheden.

Claus Ørntoft fortæller, at han i dag ville have foretrukket en mere enkel udsmykning. Aksens strenge form, grundidéen, er god nok og skal fastholdes. Men i stedet for alterbordets engle ville han lave romanske buer, som reflekterer triumfbuen. Tre mod hvert verdenshjørne ligesom portene i Det ny Jerusalem. På hver søjle skulle der kun være ét symbol, den syvarmede lysestage for Det gamle Testamente og fisken for Det nye Testamente.

Døbefontsoklens symboler for tro, håb og kærlighed, som han forsøgte at nyformulere, finder han nu sentimentale. I dag ville han vælge de klassiske symboler: korset, ankeret og hjertet.

Ørntofte kirke er en fiktion. Akademirådet udskrev i 1985 en prisopgave, "Udsmykning i kirke" med Elsted kirke som udgangspunkt. Claus Ørntoft vandt prisen med sit projekt, som imidlertid ikke blev realiseret.

Det skønne, det gode, det sande

- Det er ikke en hobby. Det er en forberedelse til døden.

Når man befinder sig der, bevæger man sig på kanten af det patetiske. Det er Claus Ørntoft sig helt bevidst. Han frygter det patetiske, men ønsker at udtrykke patos, altså den lidenskab, hvormed man forholder sig til eksistensen, til liv og død, til godt og ondt.

Derfor tør han også tale om det klassiske ideal om det skønne, det gode og det sande. Man kan ganske vist ikke fastholde idealet i dag, men med Kierkegaards tanker om det æstetiske, det etiske og det religiøse som en stigende rangorden i baghovedet, er der grund til at være skeptisk over for en ren æstetisk tilgang ikke bare til kunst, men til eksistensen i det hele taget.

- Tvivlen er som en snurretop. Så længe man pisker den, snurrer den! Citerer Claus Ørntoft Kierkegaard efter hukommelsen. Så kan man ingenting. Man skal turde være fejlbarlig. Man skal turde patos, selv om det er en blottelse.

Lige nu arbejder han med en trold eller en "trickster" til Herslev ved Fredericia. Det er igen spændingen mellem det gode og det onde, han har fat i. Tricksteren drejer sig aved om og kigger mod øst, det hellige hjørne, og repræsenterer det tvetydige i menneskenes verden, de farlige kræfter som er på spil uden for kirkegårdens beskyttende mure. Derved står den i "dialog" med kirken, som repræsenterer det hellige, det fuldkomne. Orden over for kaos.

Religionen er én måde at beherske kaosmagterne på, videnskaben en anden. Vi kan ikke undvære nogen af dem.

Lars-Erich Stephansen